

19.1.

TORSDAGSSERIEN 6

Musikhuset kl. 19.00

Hannu Lintu, dirigent

Frank-Peter Zimmermann, violin

Pjotr Tjajkovskij: Svit ur baletten Svansjön op. 20a 31 min
I Scène
II Valse
III Danse des cygnes
IV Scène
V Czardas: Danse hongroise
VI Scène finale

Magnus Lindberg: Violinkonsert nr 2, Finlandspremiär 25 min
I
II
III

PAUS 20 min

Igor Stravinsky: Fens kyss 44 min
Prolog: Vaggvisa i stormen
Fest i byn
Vid kvarnen – Pas de deux – Scène
Epilog: De eviga boningarnas vaggvisa

Paus ca kl. 20.10. Konserten slutar ca kl. 21.30

PJOTR TJAJKOVSKIJ (1840–1893): SVIT UR BALETTEN SVANSJÖN

Pjotr Tjajkovskijs första helaftonsbalett Svansjön slog inte igenom vid uruppförandet på Bolsjojteatern i Moskva år 1877. Största orsaken till misslyckandet var den första koreografin men Tjajkovskij tog också på sig en del av skulden.

Ett par år efter kompositörens död började Svansjön sitt segertåg med stöd av Marius Petipas och Lev Ivanovs klassiska koreografi. Kompositören hade själv börjat planera en konsertsvit på basis av balettens musik, men det arbetet kom att slutföras av andra musiker. Ingen av de existerande konsertsviterna följer balettens intrig och för att uppskatta musiken behöver man inte vara förtrogen med händelseförloppet.

Konsertsviten op. 20a har sex satser och börjar med en scen ur andra akten (Scène: Moderato), som presenterar de förtrollade svanarna vid sjön. Mot tremolostråkar tecknar sig en långtansfull oboemelodi, som blottar sin ödesmätade karaktär i valhornen och sin passion i stråkarna. Första aktens stora valsopurri (Valse) utstrålar sagohovets glans och de kejsrerliga festernas gungande elegans.

Danse des cygnes (Allegro moderato), de små svanarnas kända dans ur balettens andra akt, kräver yttersta förmåga till samarbete och stor precision i de enhetliga figurerna. Blåsarmelodin som spelas till ackompanjemang av fagotterna liknar i någon mån en etyd, vilket kanske påminner om de unga

skönheterernas fångenskap vid sjön.

Till pudelns kärna kommer vi i scenen ur andra akten (Scène: Andante – Andante non troppo), där ingen förbannelse kan hindra Siegfried och Odette från att bli kära i varandra. Med känsliga instrumentala solon ingjuter Tjajkovskij individualitet och sinnlighet: harpan skapar sin egen kärleksfulla trollkrets där soloviolen flänger som en primadonna bevakad av solocellon.

Ungersk czardasmusik (Moderato assai – Allegro moderato – Vivace) ingår tredje aktens festliga divertissement där olika nationaliteter är representerade. Dansen utstrålar pustans charm och den tilltar gradvis och blir vilt sprakande.

Den avslutande scenen (Scène: Allegro agitato – Alla breve) ur fjärde akten börjar illavarslande och efter en melodramatisk passage får den utlopp i samma tema som hördes i början av sviten. Nu kulminerar svanarnas sång (Moderato e maestoso) och lugnar sig först i de sista takterna som övergår i dur.

MAGNUS LINDBERG (F. 1958): VIOLINKONSERT NR 2

Magnus Lindbergs första violinkonsert (2006) tillägnades violinisten Lisa Batiashvili och verkets besättning är begränsad till kammarorkester. Den tio år senare skrivna andra violinkonserten är tillägnad violinisten Frank Peter Zimmermann och sambeställd av filharmonikerna i London, Berlin och New York samt Sveriges Radios symfoniorkester.

Lindberg opererar även i denna violinkonsert med traditionella träblåsinstrument men för att riktigt klämma till i harmoniken använder han fyra valthorn, tre tromboner och ett större sortiment slagverk. Andra violinkonserten är ett större verk också vad gesteriken och dramatiken beträffar. Dess tre icke namngivna satser spelas attacca och musiken växer och slingrar sig genom hela verket i en kontinuerlig rörelse uppåt. Allt som oftast utvidgas rörelsen till stora harmoniska panoraman för att sedan fortsätta sin framfart till idel nya plan.

Solisten och orkestern delar på det tematiska arbetet på ett sätt som ser till att soloviolen hörs. I det sammanhanget har Lindberg hänvisat till Luciano Berios verk *Points on the curve to find...* (1971), där orkestern får sitt material från soloinstrumentet. Lindbergs andra violinkonsert har en liknande processen men är mera interaktiv då den banar väg för stora crescendon och allt tätare utbrott.

Principen klargörs genast i början, då soloviolen introducerar ett motiv som höjer sig med eldiga dubbelgrepp, ett motiv som omedelbart flyttar till orkestern och får olika färgsättning i olika instrumentgrupper. Det första avsnittet koncentrerar sig på en uppåtgående rörelse. Det frigör spektral glans ur soloviolen och orkesterns övre register, men betonar även den tematiska integrationen av båda parterna, som deltar aktivt i den gemensamma uppbyggnaden.

I det andra avsnittet är stämningen ännu mer intim, fastän tempot inte är så mycket långsammare. Mitt bland stora trumman slag och bleckets koralformationer tar violinen en ny, mera individuell och virtuos roll.

Strax före början av avsnittet presenterade soloviolen ett yppigt motiv, en variation, som blommar upp mitt i avsnittet med ett nästan filmmässigt patos. Det är ett exempel på den mogne Lindbergs hämningslösa livslust, vars glöd också sträcker sig till violinkadensen som avslutar avsnittet. Där koncentreras Frank Peter Zimmermanns individuella insats, som smälter in med helheten, då konsertmästaren och orkestern deltar i kadensen.

Det avslutande avsnittet är mera entydigt virtuos. Sololinjen samt den porlande och myllrande orkestersatsen sitter tätt fast i varandra i en oupphörlig rörelse. Lindberg sammanfattar sina motiv på nästan traditionellt vis genom att låta allt kulminera i de allt glesare och ståtliga sluttakterna. I deras mörka grundtoner finns något av barockens festlighet och gåtfullhet.

IGOR STRAVINSKY (1882–1971): FENS KYSS

Av Stravinskys baletter är *Le baiser de la fée* eller Fens kyss den mjukaste och den som mest liknar en saga, men den är även genomsyrad av humor. Ida Rubinsteins balettsällskaps uruppförande med turistmässig schweizisk scenografi var ingen framgång och det var kanske därför som verket kom att stå i skymundan. Stravinsky sammanställde senare (1934, 1949) ett fyrsatigt *Divertimento* för konsertbruk.

Baletts början hade symbolisk innebörd för den ryske kompositören som genom revolutionen förlorat sitt fosterland: fens kyss skiljer en moder från sitt barn, en gosse som har hamnat utomlands och förlorat sina tidiga minnen. Det är inte nödvändigt eller ens speciellt nyttigt att följa med intrigen. I prologen drabbas mor och barn av en storm. En fe finner gossen och överlämnar honom att uppfostras av invånarna i en lantlig by.

I andra scenen har gossen vuxit upp och nu dansar han med sin tillkommande på en fest i byn. Ett tema med mustiga valthorn och lättsamma rytmer samt sorlande blåsarsolon ger en jordnära beskrivning av livet på landet som Stravinsky behandlade frimodigare än Tjajkovskij. Mot slutet av scenen kommer fen, nu förklädd till romsk spåkvinna, och spår i mystiska tongångar en underbar framtid för gossen.

Scenen vid kvarnen är en idyllisk bild som förbereder verkets centrala parscen, Pas de deux, där ynglingen tror sig dansa med sin älskade men part-

nern i själva verket är fen. I variationerna deltar också orkestersolisterna i den kärleksfulla leken och i codan ges en lustig version av Tjajkovskijs ståtliga sortier.

Att bygga upp en identitet som sedan blandas upp är det centrala studieobjektet i Fens kyss och det är kännetecknande att Stravinsky sammanställer sin skönaste musik i detta Pas de deux. Sagans förtrollning blir en skyddande sköld under vilken ödesmättade drag av lycka eller begåvning ofrånkomligt sipprar fram.

I Epilogen lånar Stravinsky Tjajkovskijs sång *Njet, tolka tot, kto znal* eller *Nur wer die Sehnsucht kennt* (klarinett, Goethe). Samtidigt som fen kysser ynglingen än en gång och sluter honom i sagovärldens famn, tar Stravinsky med ömt svärmod farväl av Tjajkovskij. Musikens idealvärld kan vara skönt bedräglig, men gränsen till verkligheten är tunn som flor.

Antti Häyrynen

HANNU LINTU

Hannu Lintu tillträdde som Radios symfoniorkesters åttonde chefsdirigent i augusti 2013 och fortsätter därmed sitt tidigare framgångsrika mång-åriga samarbete med RSO. Före RSO var Hannu Lintu konstnärlig ledare för Tammerforsfilharmonin och chefsdirigent för Helsingborgs Symfoniorkester. Därtill har han varit förste gästdirigent för Irish National Orchestra. Lintu arbetar regelbundet även med kammar- orkestern Avanti! och var konstnärlig ledare för Avantis sommarfestival 2005. Utöver de viktigaste inhemska orkestrarna har Lintu dirigerat bl.a. Philharmonia Orchestra i London, BBC Scottish Symphony Orchestra, symfoniorkestrarna i Cleveland, Houston, Minnesota, Detroit och St. Louis, radioorkestrarna i Leipzig och Köln samt Orchestre National de Lyon.

Hannu Lintu har gjort ett flertal inspelningar för skivmärkena Ondine, Naxos, Avie och Hyperion. Många av hans skivinspelningar har fått pris i hemlandet och utomlands. En Grammy-nominering fick Lintu för premiärinterpreteringen av Einojuhani Rautavaaras opera *Kaivos* (Gruvan). RSO och Hannu Lintu har även spelat in musik av bl.a. Fagerlund, Berio och Messiaen. Skivan med György Ligetis violinkonsert och orkesterverk utnämndes till Editor's Choice i tidskriften Gramophone i februari 2014.

Hannu Lintu har studerat piano- och cellospel först vid Åbo konservatorium och senare vid Sibelius-Akademien,

där hans lärare i orkesterdirigering var Jorma Panula, Atso Almila, Eri Klas och Ilja Musin. Han har kompletterat sin utbildning bl.a. vid sommarakademien i Siena för Myung Whun Chung. Han vann Den nordiska dirigenttävlingen 1994.

FRANK-PETER ZIMMERMANN

Frank Peter Zimmermann uruppförde Magnus Lindbergs andra violinkonsert i december 2015 med London Philharmonic Orchestra under ledning av Jaap van Zweden. Därefter har Zimmermann spelat verket även med bland andra Berlins och New Yorks filharmoniker samt Sveriges Radios symfoniorkester. Utöver Lindbergs konsert har den tyske violinisten uruppfört även violinkonserter av Matthias Pintscher, Brett Dean samt Augusta Read Thomas.

Den i Duisburg födde Frank Peter Zimmermann spelade för första gången som solist med orkester bara 10 år gammal. Under sin karriär har han sedermera spelat som solist med prestigefulla symfoniorkestrar och rönt uppskattning som kammarmusiker. Zimmermann har fått ett flertal pris och erkännanden, bland andra Tyska förbundsrepublikens "Bundesverdienstkreuz" och staden Hanau's Paul Hindemith-pris.

Frank Peter Zimmermann, violisten Antoine Tamestit och cellisten Christian Poltéra bildar Trio

Zimmermann. Trion har gjort prisbelönta skivinspelningar av Beethovens, Mozarts och Schuberts stråktioner. I december turnerade trion i Europa och uppträdde bl.a. i Zürich, Warszawa, Amsterdam och Milano. Vid sidan av kammarmusik spelar Zimmermann under denna säsong som solist med bl.a. Bostons symfoniorkester, Berlins och New Yorks filharmoniker, Wiens symfoniker och Orchestre Philharmonique de Radio France.

Zimmermann har spelat in nästan alla violinkonserter i grundrepertoaren från Bach till Ligeti. Åren 2015 och 2016 publicerade Hänssler Classics inspelningar av Mozarts fem violinkonserter och Sinfonia concertante. För Decca har han spelat in Dvořáks konsert och för Bis Hindemiths konsert.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Oy Yleisradio Ab:s orkester och har som uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent Hannu Lintu tillträdde sin post hösten 2013. RSO:s hedersdirigenter är Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Den ursprungliga tiomanna Radioorkestern grundades år 1927. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-

Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Förutom de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del nutida musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställt av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren.

Under säsongen 2016–2017 uruppför orkestern fem verk beställda av Yleisradio och presenterar några av den finländska modernismens pionjärer: Väinö Raitio och Uno Klami. Därtill omfattar programmet orkesterverk av Stravinskij, symfonier av Mahler och Bruckner, Haydns Årstiderna samt konserter av nutida kompositörer. RSO:s gäster är bl.a. sopranen Karita Mattila och mezzosopranen Michelle DeYoung, dirigenterna Esa-Pekka Salonen, Teodor Currentzis och Gustavo Gimeno samt pianisten Daniil Trifonov.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Orkesterns skivor har fått pris av bl.a. BBC Music Magazine, Académie Charles Cros och MIDEM Classical. RSO:s skiva med Sibelius Lemminkäinen och Pohjolas dotter valdes till Critics' Choice i tidskriften Gramophone i december 2015. Med den inspelningen fick RSO och Hannu Lintu även det inhemska Emma-priset i kategorin Årets klassiska skiva 2015. Under säsongen 2016–2017 spelar orkestern in musik av bl.a. Sibelius, Prokofjev och Fagerlund.

RSO företar regelbundet konsertturnéer på olika håll i världen. Under säsongen 2016–2017 uppträder orkestern under Hannu Lintus ledning även i Suomussalmi, Kajana, S:t Michel och Kuopio.

RSO:s radiokanal är Yle Radio 1 som radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds såväl de utländska som de inhemska konserterna direkt. Konserterna kan även avlyssnas på RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) och ses live i hög resolution. En stor del av konserterna televiseras också direkt i Yle Teema.